
Evde Bakım Hizmetlerinde Dezenfeksiyon ve Hijyen Uygulamaları

Hmş. Şükran ÖZKAN

Bayındır Hastanesi, Evde Bakım Hemşiresi, ANKARA

Evde bakım hizmetleri sağlık hizmetlerinin bir parçası olup tıbbi kontrol altında olan hastalara ve ailelerine buldukları ve yaşadıkları ortamda gerekli sağlık hizmetlerinin götürülmesidir.

Evde bakım hizmetlerine yönelik Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan taslak raporuna göre: “Evde bakım hizmeti, hasta, yaşlı ve engelli ve kronik rahatsızlığından dolayı bakıma muhtaç kişilere, aileleri ile yaşadıkları ortamlarda eğitilmiş ve tecrübeli sağlık ekibi tarafından fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde sağlık ve bakım ile takip hizmetlerinin sunulması” şeklinde tanımlanmaktadır.

Hastanın gereksinimleri doğrultusunda sunulan evde bakım hizmeti, evde doktor muayenesinden kısa veya uzun süreli hemşirelik hizmetlerine, terapi hizmetlerinden laboratuvar hizmetlerine kadar uzanan geniş bir yelpazede, yüksek teknoloji desteği ve tecrübeli tıbbi personel tarafından verilir.

Evde Bakım Hizmetlerinin Yararları

- Evde bakım ile hastanın, kendi evinin rahatlığını, özgürlüğünü ve güvenini hissediyor olması,
- Enfeksiyon riskinin azalması,
- İyileşmenin hızlanması,
- Stresin azalması,
- Yaşam süresinin uzaması,

- Yaşam kalitesinin artması,
- Hasta memnuniyetinin artması,
- Daha az maliyet,
- Aile bütünlüğünün korunması,
- Kişiyi özel hizmet sağlaması,
- Tanı konulduktan sonra iyileşme dönemine kadar kesintisiz hizmetin sağlanması,
- Tüm aile bireylerinin eğitiminin sağlanarak bakımın içinde yer alması,
- Geleneksel yapımıza uygun bir model olması.

Birey ve Ailelerin Evde Bakımı Tercih Nedenleri

- İhtiyaç duyulan tüm sağlık ve yardım hizmetlerinden eşit yararlanma hakkını,
- Saygın ve güvenli bir gelecek hakkını,
- İçinde yaşadığı aile ve toplumun destek ve dayanışmasından yararlanma hakkını,
- Hasta haklarını,
- Evinde ve saygın ölüm hakkını,
- Uzmandan hizmet almayı,
- Kaliteli hizmet almayı,
- Toptan ve genel değil, kişisel ve özel hizmet almayı,
- Kesintisiz, sürekli ve geniş kapsamlı hizmet almayı istemektedirler.

EVDE BAKIMDA DEZENFEKSİYON ve HİJYEN UYGULAMALARI

Temizleme

Nesnenin yabancı maddelerden, deterjan kullanarak veya deterjansız olarak su ile mekanik temizliğidir. Yıkamayı kurutma izlemelidir.

Dekontaminasyon

Nesnelerden patojen mikroorganizmaların uzaklaştırılmasıdır.

Dezenfeksiyon

Cansız bir nesne üzerindeki bakteri endosporları dışında kalan tüm patojen mikroorganizmaların yok edilmesidir.

1968-1970 yıllarında E.H. Spaulding hastanelerde kullanılan araç ve gereçleri infeksiyon oluşturma risklerine göre üç grupta toplanmıştır.

Kritik araçlar: Steril olan dokulara, vücut boşluklarına ve vücut sıvılarına doğrudan temas eden araçlar (cerrahi aletler, rahim içi araçlar, kateterler, iğneler vb.). Bu gruptaki araç ve gereçlerin güvenli kullanımı için steril olmaları önerilmektedir.

Yarı kritik araçlar: Mukozalara ya da bütünlüğü bozulmuş cilde temas eden ancak vücuda penetre olmayan araçlar (fleksibl fiber optik endoskop, larengoskop, vajinal speküller, anestezi ve solunum sirkülasyon aletleri, oftalmik araçlar, bazı diş aletleri vb.). Bu gruptaki araç ve gereçlerin güvenli kullanımı için yüksek düzeyde dezenfeksiyon işlemi önerilmektedir.

Kritik olmayan araçlar: Sağlam deri ile temas eden araçlar (EKG elektrotları, stetoskop, tansiyon aleti vb.). Bu gruptaki araç ve gereçlerin güvenli kullanımı için temizleme ve kurutma işlemi yeterlidir. Dezenfeksiyon işlemi gereken durumlarda da düşük düzey dezenfeksiyon işlemi önerilmektedir.

Evde bakım hastalarına kullanılan malzemelerin, araç-gerecin dezenfeksiyonu bu grupta yer almaktadır.

Dezenfektanlarda Olması Gereken Özellikler

- Geniş spektrum; etki spektrumu geniş olmalıdır.
- Hızlı bir öldürme sağlar.
- Çevresel faktörlerden etkilenmeme: Organik maddelerin varlığında (kan, balgam, dışkı gibi) aktif olmalı ve diğer kimyasallarla geçimli olmalıdır.
  - Antimikrobiyal aktive süresi yeterli olmalıdır.
  - Açık yaraya uygulandığında doğal direnci etkilememelidir.
  - Toksik olmamalıdır.
  - Kokusuz olmalıdır.
  - Stabil olmalıdır.
- Dezenfekte edilecek malzemeye zarar vermemeli, aletleri ve metalik yüzeyleri aşındırmamalı, kumaş, sünger, plastik ve diğer malzemelerde bozulmaya neden olmamalıdır.
  - Suda çözülebilmelidir.
  - Temizlik maddeleriyle geçimsiz olmamalıdır.
  - Organik madde (kan, idrar, protein) varlığında aktivitesi kaybolmamalıdır.
  - Raf ömrü uzun olmalıdır.
  - Minimum yoğunlukta amacına göre maksimum etkili olmalıdır.
  - Ucuz ve kullanımı kolay olmalıdır.

Dezenfektan Kullanımında Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

- Saf dezenfektanlar kullanılmadan önce uygun oranda sulandırılmalıdır.
- Dezenfekte edilecek maddenin kaba temizliği yapılmalı ve ayrılabilir parçaları ayrılmış olarak dezenfektana konulmalıdır.
  - Dezenfektan oranının sabit tutulması için dezenfekte edilecek malzeme ıslak olarak dezenfektana atılmamalıdır.

- Dezenfektanların etki süreleri iyi bilinmeli ve önerilen temas süresine uyulmalıdır.
- Dezenfektan solüsyon azaldıkça üstüne ilave yapılmamalıdır.
- Dezenfektan solüsyonların saklandıkları kapların kapakları mantar içermeli (mantar kaplarda mikroorganizmalar hızla ürediğinden), kapaklar ya metal ya da plastik olmalıdır.
- Solüsyon güneş ışığından korunmalı ve havayla uzun süre temas etmemelidir.
- Dezenfekte edilecek madde tamamen dezenfektana batırılmalıdır.
- Dezenfektan kullanan kişiler mutlaka eldiven takmalı, gerektiğinde maske kullanılmalıdır.
- Dezenfektan kullanımı ile ilgili eğitimler verilmeli ve denetimler düzenli olarak yapılmalıdır.

Evde Bakımda Ortam ve Araç-Gereç Temizliği

- Temiz ve steril araç-gerecin depolandığı bir dolap ile kirli araç-gereçlerin, atıkların konduğu bir bölüm ve lavabo olmalıdır.
- Steril malzemelerin konduğu dolaplar kapalı olmalıdır.
- Evden hastaneye steril edilmek üzere malzeme, çevre kontaminasyonu önlemek için kapalı gönderilmelidir.
- Dezenfekte edilen malzemeler kurutulduktan sonra yerlerine kaldırılmalıdır.
- Tıbbi atıkları yerinde ayrıştırabilmek için atık kovaları olmalı, kesici delici ve kesici uçlu aletlerin atıldığı delinmeye dayanıklı kutular kullanılmalı ve bu kutuların ağzı kapalı tutulmalıdır.
- Zemin, duvar, kapı kolu, yatak gibi düzenli olarak temizlenen yüzeyler enfeksiyon riski oluşturmazlar. Ancak ıslak yüzeyler mikroorganizmaların üremesini ve potansiyel patojenlerin yayılımını arttırıcı rol oynayabilirler. Yüzey temizliğinde dezenfektan gerekli değildir.
- Hastanın yattığı odanın temizliğinde kullanılan paspasın kullanım öncesi ve sonrası yıkanması önerilir. İnfekte hasta odası temizliği için dezenfektan gerekir. Temizlik için en uygun yöntem %1'lik sodyum hipoklorid çözeltisinde 20 dakika paspası bekletmektedir.
- Dezenfektan maddelerle deterjanlar birbirine karıştırılarak kullanılmamalıdır.
- Hasta odasında toz ve bakteriyi yaydığından kuru süpürme yapılmamalı, elektrikli vakum süpürgeler kullanılmalıdır.
- Temizlikte ıslak temizlik yöntemleri tercih edilmelidir.
- Dökülen kan ve vücut sıvıları zaman geçirmeden uygun bir dezenfektanla temizlenmelidir.
- Hasta ailesine hangi durumlarda ne kullanacağı ve temizliği nasıl yapacağını öğretilmesi gereklidir.

Pansuman seti: Steril kullanılmalıdır. Mümkünse dispoziibl kullanılması tavsiye edilmelidir.

Böbrek küvet: Orta düzey etkili bir dezenfektanda en az 20 dakika bekletilmeli, durulanıp kurutulduktan sonra kaldırılmalıdır.

Nemlendiriciler ve nebulizatörler: Kullanım sonrası ayrılabilen parçalar ayrılarak fırça ile yıkanmalı ve yüksek düzey etkili bir dezenfektan içinde 30 dakika bekletilmelidir. Cihaz kullanılmadığı süre içinde su tankı temiz ve kuru tutulmalıdır.

Biberon ve emzikler: Kaba kirlerden arındırıldıktan sonra orta düzey etkili bir dezenfektanda 60 dakika bekletilerek yıkanıp durulanmalı ve kurutulmalıdır. Bebek mamaları steril su kullanılarak hazırlanmalıdır.

Oksijen manometresi: Kullanılmadığı sürece kuru tutulmalı, kullanılırken 72 saatte bir orta düzey bir dezenfektanda 30 dakika bekletilmeli durulanıp kurutulduktan sonra kullanılmalıdır.

Termometre: Tercihen %70'lik etilalkol veya izopropil alkol ile silinip kuru bir şekilde saklanmalıdır.

Trakeostomi kanülü: Hastanın gümüş kanülü varsa iç kanül 24-48 saatte bir çıkarılır. Ön temizliği yapıldıktan sonra orta düzey etkili bir dezenfektan içinde 30 dakika bekletildikten sonra durulanır ve kurulanır. Dispoziibl kanüller 21 günde bir değiştirilmelidir.

Oyuncaklar: Yapıldığı malzemeye bağlı olarak deterjan ve sıcak su ile yıkanmalı, durulanmalı ve kurutulmalıdır.

Sürgü ve idrar kapları: Olasılık varsa dispoziibl tercih edilmelidir. Diğer bir alternatif uygulama, her kullanımdan sonra içindeki materyal dökülerek mekanik temizleme (deterjan ve sıcak su) yapılmalıdır. Orta düzey etkili bir dezenfektan içinde en az 20 dakika bekletilmeli ve durulanarak kurutulmalıdır. İşlem esnasında eldiven giyilmesi önerilmektedir.

Lavabo, banyo ve tuvaletlerin temizliği: Lavabo, banyo ve tuvaletler klor içeren bir dezenfektanla temizlenmelidir.

Mutfak ve yemek kapları: Hastanın kullandığı yemek kapları bulaşık makinelerinde yüksek ısıda yıkanmalıdır.